

ACC. N:R **M. 9932** : 1-24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: P. Th. Håm
 Härad: Tunnaboda Adress: Torlarps Lagen
 Socken: Besga Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1946 Född år 1881 i Torlarps

Rammar och

Småbarns lekar.

2. 1-19.

Anders lekar.

2. 20-24.

Se på L.U.F. 53.

Luf. 53.

Rensor och Småbarnslekar.

För på L. U. F. 53.

Siman en lek - D. U. Hus.
en gammal - skulle börjas var det
fäst till att det var den som först
skulle agera eller räkna för
det hette, det var vanligen den
äldste pojken eller flickan i laget,
som ställde sig på en plats
med de övriga deltagarna i ring
rund omkring. Den här mest
vanliga räkneramman på 1890-
talet lydde:

Eka - leka, forsa knaka,
Kvängen skulle baka.

ACC. N:R M. 9932:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

en liten maka
 åt sin lille jäve Sven,
 alla hade svarat Tänder
 utom endast han den ...

Den som stod i ringen och
 läste pamsen pekade med
 handens finger i Tus och ad-
 ring på var och en i laget
 samtidigt som ett och vittskades
 och när man kom till slutet
 och läsa ordet 'den' blev det
 vedertvande persons Tus och
 börja räkna Kribo.

En annan närtvans som
 användes under samma forma-
 liser, lydde:
 Psike, desike,

Antan, Funten.

Kåringen skulle baka

en liten baka

åt sin lille jävel Sven.

alla hade bröda Tunder

men endast bara den....

Den här ramsa skiljer sig

från den förutnämnda blott mest
de tre ringens raderna. Det är
märkligt att man glömt dess
förklaring, och i stället all-
lagt detta sammanhang.

En tredje ramsa lydde:

Bagars lilla porcelläta

räknar på så blir de äta.

Det var, de fyra.

Jem, set, för äta...

ACC. N:R M. 9932:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skonvilda fulgande räkne-
samman är en skottas sidan
eller blott en del därav. Man
går inte på. Den är en
stund mycket kort.

En liten busk bark.

En slapp

att sitta i för grå hatt.

Man hade också en alfa-
betisk räknesamman, så man kände:

A. b. c. d.

kunde gå på

e. f. g. h.

kunde gå på

i. j. k. l. m.

byrås: näm

n. o. p. q.

Myndigt : hur
o.s.v.

De gamla barnlekarna
ha i gamla sin omfattning
följt sitt folk : generation efter
generation. Benom skolans till-
kommer för ett sekel tillbaka
ha dessa leka. Till en viss
grad följt sin prä. eller tillbygg-
nad och en del nya leka ha
därför tillkommit. Men
har dock inte tagit som sin
uppgift att helt och hållet
avskaffa de gamla lekarna
och på den sätt man dagligen
för bekämpa, då det förekommer
inte bara en utan flera saker

Samtidsligt uppträdde i staden
nte på Skolgården vid våra skolor.
ms. Leta ut oöftryckta bevis
för att den gamla leken att
"hoppa höge" fortfarande är i bruk
och att den legaliseras även vid
våra skolor. Att enligt vad som
berättas användes än fortfarande
den gamla räkneramman.

Ja, ja, ja,

Antan, Antan

O. S. V.

Det vill dock påpekas ut som
om man på senare tiden börjat
avlägga betänk med räkneramman
vid leken. En skolgosse, som till-
frågades härom, hade aldrig hört
talas om någon räkneramman.

och kunde alltså inte återgeva
någons exempel på. Detta kan
då vara annorlunda,
och gassan ifråga först gäst
i Tullgås skolskola och sen
gäst ^{han} i skolan folkskola.

En rättvisan har jag upp-
teknat enligt uppgift från Lund-
sejts bok i Tullgås skola, där
den användes i början av seklet.
Den har följande betydelse:

Spala,

Tullgås,

Skola,

Nr 80.

Tullgås,

Tullgås,

Den Laga

ACC. N:R M. 9932:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kajsa,

Kära.

Uti må dej!

Att mysa med händer.
na var för barnen strängeligen
förbjudet, när de gamla hade
fått sig, att den som så gjorde,
fästade åt den orde. Men här
dessa hade man annars flera
olika slags lekar, som man
spade på barnen med. Det
var för exempel baka kakor;
sko den lille kisten; fippos i.
fl. Det var också vanligt att man
läste barnen namn på de ol-
ka tingarna. Det var, mormor,
tatt, skräppa, långman, björre

ACC. N:R M. 9932:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hand och lille vake ^{vackel} bringe.

Thomas namn voss. Martin
Täta, Alla, näbbarna och lille
sko hästen.

Medan barnet fick rida ranta
på knäet yngling man.

Rida rida ranta,

hästen blev ranta.

Först till man och sen till kyrkan.

Då är ingen hemma,

men är en kyrka.

Som sitter på en kyrka

och gnasker på ett ben.

Det är en och boken.

För te guden i sin te förte.

då är ingen hemma

men är en liten kyrka.

Som sitter på en Pyssna (Panna)
och gräver på ett ben.

Gammal vagnvisa.

Panna, dessa bitar barn
gör en liten Panna.
Johⁿ inte skulle smälla i dag.
Skall han inte få smaka.

Tova, hava frid och ro
du får ett nog vaka,
ett nogst en annan tid,
ett nog vädler smaka.

Världen är förfärlig,
hon är så besvärlig,
Världen är en orger.

ACC. N:R M. 9932: //

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Påst som vi blev skola ut' di.

En annan:

Statan sitter på lathgårdshä,
Springer på kaja viken.
På må ... mulla idu
Stu kom (kom) få smaka riset

En kunde skulle resa till
staden en gång, di sat' här en
båda och gol i en al "o.s.v. Den-
na resa bjingo för ar gamla
permer som vaggvisen för barn.
Leso drasiska och mulla de för.
Värdiga innehåll vänta ut viss
intresse hos de mera försigkom-
na barnen i vaggan och därför var
det väl som visan kom till användning.

Man hittade på många
olika sätt till friskvård för bar-
nen. På marknaden köpte man
en bog och för tre stycken och den
na marknadsdagarna var uppskatt-
ad av de små barnen. För barnen
na om våren fästade med sina
bogar, gjorde de vagnripar av
rörbark till barnen. Man gjorde
också ett slags bussen vagn med bar-
nen kunde skjutas med kork
och snor som laddning. De mer
färdiga barnen fick gå en knall
på gylle. Såsom skjutsvagnar.
I den bussen fick gå en knall
gylle i marknadsdagarna. Detta
skjutsvagnar var då mycket och gylle
rörbark är idag mer glad gylle

ACC. NR M. 9932:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var över den matchadgåvan. Pöj
har han alltid varit intresserad
av att bli skotsmilla och jag
var nog inget undantag i det
fallet. Men jag var en följd som
var för beständig. En dag kom
han som jag fick på en annan by
och han skulle se och beundra
samt upprova den märkliga fi-
stolen. Och det visade sig att även
han var intresserad av den märk-
liga lekstolen. Ty sedan han ha-
de gått var den för alltid försvun-
nen och det blev med Jens slut
med skjutandet här.

Det fanns en del guld-
fandler som gick omkring och sålde
svavande träbaker av olika slag.

För barnens räkning medfödes det
enkel: som av smörrebrödet och
dess som gästbilden, under en
sömnig var priset för slöjd. Där
jag den slöjdningen, vilket för of-
fäst var fallet, gjorde han bakt.
barn, baktbarn och Trägnubben åt
barnen. Barn på sommaren, när
barn börjat mogna, gjorde han
nåverksam till barnen att plöja
barn: Om vintern blev hördas
ut från skogen i stora mängder
att baktas till små barnen. Barnen blev
kade till tall- och granbarn att
bakt med. När kvatten kom in,
barn springer till spisen i
sängen. Om detta visade gjorde man
barnen sina söner och ställer

ACC. N:R M. 9932:15.

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och där inställdes de inburna
kottarna, varav gran-kottarna skulde
beteckna år och kor och tall-
kottarna år. De små barnen ha-
de roligt i sitt lilla improvisi-
erade köpman, så länge de var
uppe, men sedan springade man
men stöcker även de "stingvirket"
och när barnen vaknade om
morgnen så hade de blott sina
"busdjur" kvar. De tröstade sig
emellertid med att när kvällen
kom inkom det mycket lagrar
springet och då stod det dem
fritt att återupptaga vad som
hög på kvällen. Hade rivit ned
i det julen. När jult-barnen
sin julhöj och sitt påverk av

julhäls, jangfän i ringen, julapp.
För a.s.v. Bränna julatt kinköpa
och till barnen. Så länge jul-
kalas användes skulle barnen
ha brännvin eller a.s.v. julavsp.
Jag var då med.

I slutet på 1880. eller början
av 1890-talet såg jag att Johan
Balk som då var sjuk på väk-
kost gjort ett par a.s.v. in-
gubbar till att vara de små
barnen med. Han hade ju
gott julhäls. En hans morbror
var biskopen och riksdagsman.
och skapade som Johansson.
Barnen var också vid och skick-
ligt smidare och de var till öga-
färgad för barnen. Det var bl.a.

ACC. NR M. 9932:17.

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med dem vet jag inte, men de
hade troats sin ägare mycket
aktat. Räck var född i Trelleborg
1874 och han avled här i ~~den~~ novem.
ber 1948.

Det fanns exempel på att
modern hade för vana att kysa
sina barn, medan en annan mod.
der av vissn skäl avstod här-
ifrån. I begge fallen omfattade
man sina barn med lika varm
känsla och det fattades ingenting
i den moderliga omhändertagandet och
njärtligheten för dem. Men jag
hade moders kära, att de inte bar-
ade kysa sina barn av rent hy-
gieniska skäl. Det var så mycket
av smittosamma sjukdomar på

ACC. NR M. 9932:18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

slutet av 1800. Taler och dessa kunde ju lättare gridas genom mysminder.

Thallon till smäbarnen av bleck gjordes av plerkalagaren och Tillhandahålls för marknaden. Hur det var i det fallet följde min tid har jag aldrig varit be-
kant. Om en del andra enkla lekaker till smäbarnen är i det följande berättat. I slutet av 1800-talet var det en gubbe i Jön-
köping, som gick under namnet Gips-Ola. Denne tillverkat smides,
kallor och andra dylika i gips och
dessa lekaker tillhandahålls han
i Jönköping och i marknaden. I
många hem var de den tiden

Hans samlingar ^{ante} gips upp-
ställda, men som höra de följande.
En del höra till hans till-
räckning för kyrkans skydd. Tyg han
var mycket fattig, men de fle-
sta ville utnyttja honom sina hem
med de gamla gipsföremålen.
Dessa skulle också kunna stå
de afstöt honom under en lång-
re tid på sin gamla plats i
chiffonrydaren eller bryn i hem-
met. Men så det länge sedan
gips. Alla samlat till sina fi-
del, och det är även länge sedan
hans alster blev problem och
synas inte längre i hemmen.

ACC. N.º M. 9932:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lekar

Byrå gärdar

Under min skoltid i början
av 1890-talet hade vi en lek plats
på skolgården på denna:

Deltagarna fingo sig va sin
plats motstånd och då höll man
en stia mot den utmärkta platsen.
Två och två byrå var alltså
i lek och varje deltagare skulle
vara för en viss bestämd by
Det kunde alltså vara:

Stora - Kvinna byrå gärd, fästare
och fram på;

Små - Präst byrå gärd, fästare
och fram på;

ACC. N:R M. 9932: 2/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sång. Huru byn gärdar, fättig.
Sången fram för;
Påbyg. - Fattigarna byn gärdar.
Fättigsången fram för.
Den som agerade fättig.
Sången stod i mitten och hade sin-
gen plats för sitt stöd. När orden
färdas bytte de förordade platser,
men om "fättigsången" då var
beviset nog att fättiga endas
plats innan den som bytte
hunnit dit, så fick fättigså-
ngen, d.v.s. den som agerade som
vidan, intaga platsen och den som
blivit utan fick sedan agera så-
som fättigsången. Allt detta att
den för samma stund hade byt-
tits att skaffa sig en gäst igen.

ACC. N:R M. 9932: 22.

Sina värme.

Sinon Färdstuckarna uppf-
junnos kunde det ibland vara
rätt på besvärligt för husmod-
ren att om morgonen göra upp
eld i spisen, om det inte fanns
måga glödar kvar från kvällen.
Om färdstuckarna eld med
stålet och flintan tog lång tid
och därför såg man ofta om
inte det rök i skorstenen hos
grannens. Då på fallet betyd-
det det att ^{man då hörde ett vagn} man ganska be-
gynnade färdet med en Färd-
stuck. Måga gå till för att sina vär-
me. Detta var ett handverk och
den färdstuck stannade då inte

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

långare än den behöfde. Hvar
haf vi ordspåket: Brodren som
att låna väner. Vi ha också
haft en gammal folkläk som
hallas, låna väner.

De i leken deltagande satte
sig på var sin stof i en rum-
del i stugan. Inne i ringen
stod den agerande, som höll en
eltyaffel i handen och på satte
han den framför en bland de sitt-
tande personerna och sade: Låna
väner! eller: Får jag låna väner?
Svar: Ja till den gamle!
Då gick de sitt tillbakade perso-
nen uppmärksade en annan i
leken deltagande person. Som satte
in till eller mitt emot eller på an-
nan plats i ringen genom försken

eller vickning av byrå plats med
boron eller kemre. Denna väckning
gick snabbt och då fick den linan
de vara kvick och i stället in-
tagna endas av de flytande platser.
Den som då blev utan plats fick
taga eldgaffeln och upprepa pro-
ceduren på samma sätt som den
färdigaste hade gjort och på undan-
gå undan. Mestlyckades linan
fick den upprepa sin färd på nya
ställs dessa av han eller han hade
färd på linan av värme och där-
med fick stöta. En linan värme
var en mycket fuktig, som för
nya användes av de unga.